

разделить на три блока: общая педагогическая компетентность, профессиональная педагогическая компетентность и индивидуальная педагогическая траектория. Обоснованы программные результаты обучения, обеспечивающие формирование педагогической компетентности научно-педагогических сотрудников высших учебных заведений непедагогического профиля.

Ключевые слова: педагогическая компетентность, научно-педагогические сотрудники, учреждения высшего образования непедагогического профиля, педагогическая подготовка, профессиональное развитие.

Kozlovskiy Yu. M. Forming of pedagogical competence of teacher in university of non-pedagogical profile

The article analyzes conceptual approaches to the formation of pedagogical competence of teachers of the university of non-pedagogical profile. It is proved that the demand of the time was the need for a new understanding of the pedagogical training of a modern teacher of higher education. The theoretical principles are substantiated, and the structure and content of approaches to the formation of teacher competence of teachers are developed. It is shown that formation of pedagogical competence of teachers of the university of non-pedagogical profile is expedient to be divided into three blocks: general pedagogical competence, professional pedagogical competence and individual pedagogical trajectory. The program results of training, which provide formation of pedagogical competence of teachers of the university of non-pedagogical profile, are substantiated.

Key words: pedagogical competence, teachers, institutions of higher education of non-pedagogical profile, pedagogical preparation, professional development.

УДК 378.091.12.011.3-051:81'243

Кокнова Т. А.

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОМЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті представлено аналіз зарубіжного досвіду у сфері формування лінгвометодичної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов. Проаналізовано передові сучасні праці науковців, присвячені різним аспектам реформування та важливим принципам функціонування сучасних освітніх закладів у рамках підготовки майбутніх викладачів іноземних мов в окремих розвинутих країнах; висвітлено основні напрями підготовки викладачів іноземних мов у країнах Європи, у Сполучених Штатах та Канаді. Зроблено висновки, що підготовка викладачів іноземних мов у розвинених країнах світу передбачає врахування різних національних, етнічних культурних та тендерних особливостей, сприяє поширенню толерантності, використовує нові педагогічні технології, враховує новітні наукові досягнення; модернізація європейської освіти спрямована на виховання нового покоління, яке буде конкурентоспроможним на світовому ринку, реформуючи її на засадах демократизації, відкритості, безперервності, рівного доступу до здобуття освіти, мобільності, зберігаючи при цьому автентичність національної освіти.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні викладачі іноземних мов, компетентнісний підхід, лінгвометодична підготовка, формування, модернізація, професійні компетентності, професійна діяльність.

Специфіка професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов зумовлена потребами національної системи освіти, яка орієнтована на глобалізацію та євроінтеграцію. Найбільш високого рівня нині сягає система підготовки розвинутих країн Європи, які вже мають позитивний досвід підготовки майбутніх викладачів іноземних мов, а також уже запустили позитивні інтеграційні соціально-політичні та економічні процеси. В умовах оновлення національної системи освіти відбувається активний пошук шляхів для удосконалення змісту навчання, використовуючи передовий зарубіжний досвід.

Метою цього дослідження є вивчення й аналіз сучасного передового досвіду підготовки майбутніх викладачів іноземних мов у рамках компетентнісного підходу. Це допоможе осмислити і виявити деструктивні тенденції, виправити помилки у напрямі вдосконалення системи формування лінгвометодичної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов у процесі їхньої фахової підготовки.

Сучасні вчені у своїх дослідженнях уже привнесли у сучасний освітній простір трансцендентний рух, за допомогою якого приведено у відповідність до міжнародних вимог освітньо-кваліфікаційні рівні та ступеневість освіти, започатковано розробку державних стандартів, розпочато укладання угод про співпрацю та співробітництво з країнами світу. Важливість високого рівня підготовки викладачів іноземних мов стане інструментом для взаємного збагачення та взаєморозуміння, сприятиме спілкуванню і взаємодії, відкриє можливість професійної мобільності, працевлаштування, освіти і доступу до інформації у всіх сферах громадського життя.

Українськими вченими накопичено значний досвід використання здобутків зарубіжної професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов. Н. Автешнюк, Т. Десятов, Л. Дяченко, К. Ковтун, М. Марусинець вивчали у своїх працях компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах. С. Сисо-

ева, Т. Кристопчук розглядали у своєму науковому доробку освітні системи країн Європейського Союзу; О. Мархева займалася питанням стандартизації професійної підготовки у країнах Європи; сферою наукових інтересів таких науковців, як І. Задорожна, В. Базуріна, Т. Григор'єва, Ю. Кіщенко, постає методична та професійна підготовка у Великій Британії; О. Авксентьєва вивчає професійно-лінгвістичну підготовку у Франції; В. Базова розглянула питання професійно-лінгвістичної підготовки у Німеччині; М. Раковська – у Польщі; І. Козубовська та М. Леврінц – в Угорщині; Є. Процько – у Бельгії; І. Сілютіна – у Швеції. А. Заслужена у своїх працях вивчала особливості підготовки магістрів у Швейцарській Конфедерації. Досвід Канади з цього питання вивчав А. Ушаков. І. Пасинкова, Н. Батечко, М. Кокор, І. Білецька вивчали питання підготовки викладачів вищої школи у Сполучених Штатах Америки.

У своїх дослідженнях учені підкреслювали окремі аспекти реформування та важливі принципи функціонування сучасних освітніх закладів у рамках підготовки майбутніх викладачів іноземних мов в окремих розвинутих країнах у контексті формування єдиного глобалізаційного освітнього простору. Актуальність цього дослідження зумовлена відсутністю в українському науковому просторі ґрунтовного аналізу зарубіжного досвіду формування лінгвометодичної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов.

Проблему реалізації змісту лінгвометодичної підготовки висвітлено і у зарубіжних публікаціях таких дослідників, як: Франк Дж. Кенінгс, Д. Ньюбай, К. Катор, К. Шнедер, С. Борґ та ін.

Аналіз наведених досліджень свідчить про те, що у закладах освіти зарубіжних країн нагромаджено значний позитивний досвід модернізації сучасної підготовки викладачів іноземних мов, стрижнем якого є інтеграція системи формування лінгвометодичної підготовки викладачів іноземних мов в європейський освітній простір.

Протягом останніх років навколо проблеми забезпечення гармонійної взаємодії людини з інформаційно-технологічним суспільством відбувається ґрунтовна дискусія. Орієнтація системи підготовки спеціалістів на компетентнісну модель була вимогою ринку праці, що потребує таких випускників, які одразу зможуть виконувати професійні обов'язки на нормативно-заданому рівні. Результати такої підготовки можна відзначити перш за все у США, Канаді та у країнах ЄС. Концептуальні основи щодо реалізації компетентнісного підходу в умовах глобалізаційного інноваційного суспільства закладені в положеннях Сорбонської, Болонської декларацій, Лісабонської угоди, Берлінського, Лондонського, Празького комюніке Європейської Комісії тощо.

У рамках зусиль глобальної науково-педагогічної громади та всебічної політичної підтримки Єврокомісією були затверджені “Єдині європейські принципи визначення педагогічних компетентностей та кваліфікацій”, які і становлять фундаментальну основу західної якості педагогічної системи. Отже, на думку С. Сисоевої та Т. Кристопчук, модернізація європейської освіти спрямована на виховання нового покоління, яке буде конкурентоспроможне на світовому ринку, реформуючи її на засадах демократизації, відкритості, безперервності, рівного доступу до здобуття освіти, мобільності, зберігаючи при цьому автентичність національної освіти [8, с. 254]. Як наголошує О. Локшина, головне завдання підготовки в країнах ЄС, що здатна забезпечити ефективність системи педагогічної освіти, – це, з одного боку, підвищення якості та ефективності освіти і професійної підготовки вчителів у країнах-членах у контексті нових вимог “суспільства знань” (тобто базові навички, що потребує суспільство), а з іншого – розвиток навичок для суспільства знань [7, с. 6]. Підготовка викладачів іноземних мов у країнах Європи спрямована на створення відповідного мовного режиму “EU language regime”, який реалізується у таких напрямках: сприяння збільшенню різноманітності мов, що вивчаються; підготовки вчителів іноземних мов, які володіли б не однією іноземною мовою, та формування необхідних професійних компетентностей випускників; запровадження нових форм контролю якості навчальних програм; розробки освітніх стандартів на основі компетентнісного підходу; взаємодії між педагогічними ЗВО та школами у процесі їхньої підготовки; формування готовності майбутніх учителів-практиків до науково-дослідної роботи у педагогічній галузі; залучення вчителів-практиків та викладачів ЗВО до удосконалення процесу підготовки майбутніх викладачів іноземних мов [8; 10].

Спираючись на дані дослідження “Європейці та мови”, англійська мова є найпоширенішою мовою, що вивчається в Європі (90 %), тому аналіз досвіду ґрунтується саме на підготовці викладачів англійської мови.

Аналізуючи програми щодо удосконалення мовної політики у країнах ЄС, можна зробити висновки, що модернізація педагогічної освіти у межах мовної політики відбувається у рамках “Єдиних європейських принципів вивчення педагогічних компетентностей та кваліфікацій” (Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications) [10]. Важливість цього документа полягає в уніфікації вимог до викладачів на території ЄС. Аналіз документа говорить, що вчитель відіграє ключову роль у підготовці тих, хто навчається, задля їхньої особливої позиції як громадянина ЄС. Принципи підготовки викладачів орієнтовані на:

– підготовку високопрофесійних спеціалістів, що мають можливість продовжувати навчання впродовж життя та постійно підвищувати свій рівень професійного зростання, розуміти важливість своєї ролі у процесі самоосвіти та самовдосконалення, що полягає у можливості бути мобільним у професії (a mobile profession), тобто вміти співпрацювати у європейських освітніх проектах, працювати та навчатися в інших країнах ЄС, у різних навчальних установах, різного рівня акредитації;

– забезпечення ґрунтовними знаннями з профільної дисципліни та педагогіки, формування навичок та компетенцій, спрямованих на підтримку тих, кого вони будуть навчати, розуміння своєї соціальної та культурної ролі;

– заохочення до плідного професійного партнерства між установою, що готує викладачів, та інституціями, де вони будуть працювати у подальшому, наприклад ЗВО, з одного боку, та школа, училище, коледж, інший ЗВО, з іншого, що дасть можливість забезпечити формування професійно необхідних компетентностей та стати об'єктом навчання, викладання та науково-дослідної діяльності [10].

Розглянуті напрями модернізації професійної підготовки викладачів взагалі та викладачів іноземних мов спонукають до удосконалення всіх ланок освітньої системи, від початкової освіти до освіти дорослих, де і реалізуються європейський принцип неперервності освіти. Тому виникає необхідність проаналізувати освітню мету підготовки викладачів іноземних мов у рамках їхньої лінгвометодичної підготовки у розрізі розвинених країн світу.

Так, наприклад, у Великій Британії підготовка викладачів іноземних мов відбуваються у зв'язку із середовищем, в якому їм доведеться працювати [4, с. 11]. Тож мета навчання орієнтована на врахування студентоцентризованого компонента під час їхньої підготовки. Під "підготовкою вчителя" британці розуміють як підготовку у відповідних навчальних закладах (навчання у вузькому значенні), так і підготовку до професійної діяльності; самоосвіту й саморозвиток вчителя-практика; підвищення його професійної кваліфікації за допомогою відповідних курсів, стажувань тощо [1, с. 12]. Вміння вчителя визначати потреби тих, кого вони навчають, вміння використовувати ефективні методи і засоби навчання, вміння організувати роботу у групах, гнучкість, здатність до адаптації, швидкість реакції та оптимізм виступають метою у процесі підготовки майбутніх спеціалістів, що будуть працювати з дорослою аудиторією [3, с. 12].

Дещо адаптована канадська мета підготовки майбутніх викладачів іноземних мов, яка вторить британській моделі, але доповнюється особливостями роботи у багатонаціональному середовищі, а отже, орієнтована на мультикультуралізм [9]. Так, на ринку праці є попит на викладачів, що не тільки володіють знаннями з предмета викладання, а й готові до постійного пошуку, професійного самовдосконалення, діалогу культур, переосмислення власного педагогічного стилю до нових умов, що диктує час [9, с. 155].

Система освіти, що намагається увібрати весь інноваційний досвід провідних країн світу, побудована у США. Процес підготовки викладачів відбувається із наданням інформації про різні напрями викладацької діяльності, ознайомленням з організацією кар'єри викладача, мотивуванням майбутніх викладачів до довготривалого самостійного дослідження. Сам процес підготовки відбувається як у межах факультативних курсів та тренінгів, так і у процесі виконання різної кафедральної роботи, що постійно проводиться у процесі підготовки [6].

Загалом, мета навчання на сучасному американському педагогічному просторі позначається у таких термінологічних формулюваннях: *aims* (які визначають цінності у суспільстві); *goals* (які спрямовані на формування особистості як результат навчальної діяльності); та *objectives* (які передбачають опанування конкретних знань, умінь та навичок як результат конкретних навчальних дій [2, с. 27]. А отже, метою професійної підготовки американських учителів іноземної мови є підготовка висококваліфікованого спеціаліста, який здатен здійснювати науково-практичну і викладацьку діяльність відповідно до суспільних потреб і вимог тих, кого навчають; участь у діяльності багатомовної спільноти; готовність до самоосвіти й освіти впродовж життя [2, с. 27].

Так, з появою нових соціально-економічних потреб підготовка викладачів іноземних мов розвинених країн світу передбачає врахування різних національних, етнічних культурних та гендерних особливостей, сприяє поширенню толерантності, використовує нові педагогічні технології, враховує новітні наукові досягнення. Отже, провідна мета процесу підготовки майбутніх викладачів іноземних мов у провідних країнах світу орієнтована на забезпечення рівних можливостей; високого рівня володіння мовою, що сприятиме мовній політиці; формування низки компетенцій, які дають можливість ефективно здійснювати педагогічну та наукову діяльність майбутнім фахівцям; заохочення до стажування у різних країнах світу; студентоцентровану та діяльнісну модель підготовки. Подальшого вивчення потребує питання перспектив використання та впровадження передового зарубіжного досвіду в сфері підготовки майбутніх викладачів іноземних мов у рамках компетентнісного підходу у вітчизняному освітньому просторі.

Використана література:

1. Базуріна В. М. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у Великій Британії : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки" / В. М. Базуріна. – Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир, 2006. – 22 с.
2. Білецька І. О. Американський досвід підготовки вчителів іноземних мов / І. О. Білецька // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – 2013. – Вип. 20. – С. 26–30. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2013_20_8
3. Григор'єва Т. Ю. Підготовка вчителів-філологів до навчання дорослих у системі неперервної освіти Великої Британії : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Т. Ю. Григор'єва. – Житомир, 2010. – 21 с.
4. Задорожна І. П. Особливості методичної підготовки вчителів англійської мови у Великій Британії : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / І. П. Задорожна. – Тернопіль, 2002. – 21 с.
5. Заслужена А. І. Підготовка магістрів з англійської мови та літератури в університетах Швейцарської Конфедерації: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / А. І. Заслужена. – Суми, 2016. – 24 с.
6. Кокор М. М. Сучасні моделі підготовки викладачів іноземних мов за професійним спрямуванням в університетах США // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2013. – № 1. – С. 146–153.

7. Локшина О. І. Етапи розвитку стратегії Європейського Союзу у галузі освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/272/258> – Назва з екрана.
8. Сисоева С. О., Кристопчук Т. Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : [навчальний посібник] / С. О. Сисоева, Т. Є. Кристопчук; Київський університет імені Бориса Грінченка. – Рівне : Овід, 2012. – 352 с.
9. Ушаков А. С. Іншомовна підготовка викладачів іноземних мов у Канаді в умовах інтеграційних процесів // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. – 2014. – Вип. 3. – С. 154–161.
10. Common European principles for Teacher Competences and Qualifications. – Brussels: European Commission, 2004. – 5 p. – Mode of access : <http://www.pef.uni-lj.si/bologna/dokumenti/eu-common-principles.pdf> (Last access: 2018). – Title from the screen.

References:

1. Bazurina, V. M. (2006). Profesiyna pidhotovka maybutnikh uchyteliv inozemnykh mov u Velykiy Brytaniyi [Professional training of future foreign language teachers in Great Britain]. Extended abstract of candidate's thesis. Zhytomyr [in Ukrainian].
2. Biletska, I. O. (2013). Amerykans'kyi dosvid pidhotovky vchyteliv inozemnykh mov [American experience of foreign language teachers training]. Scientific issues of National Pedagogical Dragomanov University, 20, s. 26–30. Retrieved from : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2013_20_8 [in Ukrainian].
3. Hryhoryeva, T. Y. (2010). Pidhotovka vchyteliv-filolohiv do navchannya doroslykh u systemi neperervnoyi osvity Velykoyi Brytaniyi [Teachers-philologists training to teaching adults in the system of continuing education of Great Britain]. Extended abstract of candidate's thesis. Zhytomyr [in Ukrainian].
4. Zadorozhna, I. P. (2002). Osoblyvosti metodychnoyi pidhotovky vchyteliv anglis'koyi movy u Velykiy Brytaniyi [Features of methodical training of English language teachers in Great Britain]. Extended abstract of candidate's thesis. Ternopil [in Ukrainian].
5. Zasluzhena, A. I. (2016). Pidhotovka magistriv z anglis'koyi movy ta literatury v universytetakh Shveysars'koyi Konfederatsiyi [English language and literature Master's training at the universities of Swiss Confederation]. Extended abstract of candidate's thesis. Sumy [in Ukrainian].
6. Kokor, M. M. (2011). Suchasni modeli pidhotovky vykladachiv inozemnykh mov za profesiynym spryamuvannam v universytetakh [Modern models of professional foreign language teachers training at the universities of the USA]. Scientific issues, Pedagogy, 1, s. 146–153 [in Ukrainian].
7. Lokshina, O. I. Etapu rozvytku strategiyi Yevropeys'kogo Soyuzu u haluzi osvity [Developmental stages of the educational strategy of the European Union]. Retrieved from : <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/272/258> [in Ukrainian].
8. Sysoyeva, S. O. & Krystopchuk T. Y. (2012). Osvitni systemy krayin Yevropeys'koho Soyuzu: zagalna kharakterystyka [Educational systems of European Union countries: general characteristics]. Rivne : Ovid [in Ukrainian].
9. Ushakov, A. S. (2014). Inshomovna pidhotovka vykladachiv inozemnykh mov u Kanadi v umovakh integratsiynykh protsesiv [Foreign language training of foreign language teachers in Canada in conditions of integration processes]. Scientific issues of Berdyansk State Pedagogical University, 3, s. 154–161 [in Ukrainian].
10. Common European principles for Teacher Competences and Qualifications, (2004). Brussels: European Commission. Retrieved from : <http://www.pef.uni-lj.si/bologna/dokumenti/eu-common-principles.pdf>

Кокнова Т. А. Анализ зарубежного опыта формирования лингвометодической компетентности будущих преподавателей иностранных языков

В статье представлен анализ зарубежного опыта в сфере формирования лингвометодической компетентности будущих преподавателей иностранных языков. В статье проанализированы передовые современные работы ученых, посвященные различным аспектам реформирования и важным принципам функционирования современных образовательных учреждений в рамках подготовки будущих преподавателей иностранных языков в отдельных развитых странах; освещены основные направления подготовки преподавателей иностранных языков в странах Европы, в США и Канаде. Сделаны выводы, что подготовка преподавателей иностранных языков в развитых странах мира предполагает учет различных национальных, этнических, культурных и гендерных особенностей, способствует распространению толерантности, использует новые педагогические технологии, учитывает новейшие научные достижения; модернизация европейского образования направлена на воспитание нового поколения, которое будет конкурентоспособным на мировом рынке, реформируя его на основе демократизации, открытости, непрерывности, равного доступа к получению образования, мобильности, сохраняя при этом аутентичность национального образования.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие преподаватели иностранных языков, компетентностный подход, лингвометодическая подготовка, формирование, модернизация, профессиональные компетентности, профессиональная деятельность.

Koknova T. A. Analysis of foreign experience of development of linguistic-and-methodological competence of future foreign language teachers

The article presents the analysis of foreign experience in the field of development of linguistic and methodological competence of future foreign language teachers. The article analyzes the advanced modern works of scientists devoted to various aspects of improvement and important principles of functioning of modern educational institutions, in the framework of future foreign language teachers training in some developed countries; the main directions of foreign language teachers training in European countries, in the United States and Canada are highlighted. It is concluded that in the process of training of foreign language teachers in developed countries different national, ethnic, cultural and gender peculiarities are taken into account, tolerance is promoted, new pedagogical technologies are applied, as well as the latest scientific achievements are considered, while the modernization of European education is directed at the upbringing of a new generation that will be competitive in the world market, reforming it on the principles of democratization, openness, continuity, equal access to education, mobility, preserving at the same time the authenticity of the national education.

Key words: vocational training, future foreign language teachers, competence approach, linguistic-and-methodological training, development, modernization, professional competence, professional activity.